

Arbeidsmarktintegratie van begunstigen van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming uit Oekraïne

Two-pager EMN Nederland

De two-pagers van EMN Nederland geven een analyse van de resultaten van EMN-onderzoeken vanuit Nederlands perspectief. Wat zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse beleid en het beleid van andere landen?

1| Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming (2001/55/EG)

De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) is op 4 maart 2022 geactiveerd om ontheemden uit Oekraïne te ondersteunen die hun toevlucht zochten in Europa naar aanleiding van de Russische agressie in Oekraïne. De richtlijn biedt ontheemden uit Oekraïne een aantal rechten die gelden in alle lidstaten van de Europese Unie (EU), waaronder het recht op arbeid.

In dit onderzoek ligt de nadruk op maatregelen die opvanglanden inzetten om ontheemden uit Oekraïne te laten integreren in de (nationale) arbeidsmarkt, zoals het aanbieden van taallessen, het erkennen van professionele vaardigheden en financiële regelingen.

2| Werkgelegenheid van ontheemden uit Oekraïne

Hoeveel ontheemden uit Oekraïne namen deel aan de arbeidsmarkt?

In Nederland was begin 2023 meer dan 40% van de ontheemden uit Oekraïne aan het werk. Dat gold ook voor Estland, Litouwen en Denemarken. In Polen lag dit percentage op 60% en in andere Centraal- en Oost-Europese landen op gemiddeld op 66%. In Duitsland en Zwitserland ging het om respectievelijk 18% en 14%.

Two-pager EMN-onderzoek

'Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine', mei 2024

Onderzoeksvraag

Wat zijn de bestaande beleidsmaatregelen, structuren en voorzieningen op nationaal niveau die de arbeidsmarktintegratie van begunstigen van tijdelijke bescherming uit Oekraïne bevorderen? In dit onderzoek ligt de nadruk op de maatregelen die de integratie van ontheemden uit Oekraïne in de arbeidsmarkt faciliteren, zodat ze zelf in hun onderhoud kunnen voorzien. Dit onderzoek is ontstaan in samenwerking met de OECD.

Deelnemende landen

- EU-lidstaten: Oostenrijk (AT), België (BE), Bulgarije (BG), Cyprus (CY), Tsjechië (CZ), Duitsland (DE), Estland (EE), Griekenland (EL), Spanje (ES), Finland (FI), Frankrijk (FR), Kroatië (HR), Hongarije (HU), Ierland (IE), Italië (IT), Litouwen (LT), Luxemburg (LU), Letland (LV), Nederland (NL), Polen (PL), Portugal (PT), Zweden (SE), Slowakije (SK)
- Waarnemende landen EMN: Servië (RS)

Meest prominente sectoren waarin ontheemden uit Oekraïne werkzaam zijn

NACE sectoren	Landen
I - Verschaffen van accommodatie en maaltijden	AT, BE, BG, DE, EE, FR, HR, IE, LU, LV, NL, PL, PT, SK
N - Administratieve en ondersteunende diensten	AT, BE, DE, EE, FI, FR, IE, IT, LU, PT, SK
C - Industrie	AT, CZ, DE, EE, ES, FI, IE, LV, NL, PL, SK
G - Groot- en detailhandel, reparatie van auto's en motorfietsen	AT, BE, BG, HR, EE, ES, FI, FR, IE, LV, SK
F - Bouwnijverheid	BE, DE, EE, ES, FI, FR, HR, LV

Richtlijn Tijdelijke Bescherming

De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (2001/55/EG) regelt dat de EU-lidstaten tijdelijke bescherming verlenen aan ontheemden en de komst van ontheemden

faciliteren. Het doel van de richtlijn is om hulp te verlenen aan mensen die op de vlucht zijn en tegelijkertijd de asielsystemen in de EU-lidstaten niet te veel te belasten. Het is aan de Europese Raad van Ministers, op

voorstel van de Europese Commissie, om te bepalen wanneer de Richtlijn Tijdelijke Bescherming in werking treedt. Mensen die onder de richtlijn vallen hebben recht op opvang, medische zorg, onderwijs en werk.

In **Nederland** werken ontheemden uit Oekraïne vooral in de sectoren die zich bezighouden met het verschaffen van accommodatie en maaltijden, de agrarische sector en in de industriesector. In andere landen zijn ontheemden uit Oekraïne ook werkzaam in administratieve en ondersteunende diensten, de groot- en detailhandel en in de bouw-nijverheid. Deze sectoren komen niet altijd overeen met de sectoren waarin ontheemden eerder in Oekraïne werkten. Hiervoor zijn verschillende oorzaken, zoals een mismatch in kwalificaties, de taalbarrière en de verwachte tijdelijkheid van hun verblijf. In sommige opvanglanden ligt de prioriteit van het beleid op zo snel mogelijke deelname aan de arbeidsmarkt van ontheemden uit Oekraïne. Dit kan leiden tot een focus op de arbeidsmarktintegratie van lager geschoolde beroepen, waardoor er minder aandacht is voor de integratie van ontheemden uit Oekraïne in hoger geschoolde beroepen.

3| Beleidsontwikkelingen ter bevordering van arbeidsparticipatie

Toegang tot de arbeidsmarkt

Ontheemden uit Oekraïne hebben na hun registratie in de lidstaten, direct toegang tot de arbeidsmarkt. In Finland, Frankrijk, Kroatië, Tsjechië, Duitsland, Ierland en Portugal hebben ze ook recht op dienstverlening van publieke instellingen voor arbeidsbemiddeling. Finland biedt dit aan in het Oekraïens. Frankrijk moedigt ontheemden uit Oekraïne aan zich aan te melden op een speciale website, waar ze hun professionele kwalificaties en eventuele bereidheid om de Franse taal te leren kunnen aangeven. Vervolgens worden ze gekoppeld aan een adviseur die hen begeleidt in het vinden van werk.

Taalverwerving

Nederland en 12 andere landen (AT, BE, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, LT, LU, LV, PT) leggen voor een betere arbeidsmarktintegratie van ontheemden uit Oekraïne nadruk op het leren van de nationale taal. In **Nederland** verleent het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid financiële steun aan gemeenten voor het organiseren van taalcursussen voor ontheemden uit Oekraïne. In België krijgen ontheemden uit Oekraïne vouchers voor taallessen. Frankrijk biedt via de website van de overheid taallessen aan met een focus op de integratie in de maatschappij. Het Oostenrijkse UWV werkt samen met het integratiefonds voor taallessen aan ontheemden uit Oekraïne, inclusief een mogelijkheid voor kinderopvang. Naast het bieden van gratis taallessen wordt in Litouwen voor bepaalde beroepen het vereiste taalniveau voor twee jaar verlaagd, zodat ontheemden uit Oekraïne beter kunnen integreren in de arbeidsmarkt. België (Wallonië), Ierland, Luxemburg en Polen bieden speciale taallessen aan voor specifieke sectoren waarin personeelstekorten zijn, zoals medische beroepen en (vrachtwagen)chauffeurs.

Ondersteuningsmaatregelen voor het erkennen van kwalificaties

- Elf landen, waaronder Nederland (AT, BE, DE, EE, FR, IE, LV, NL, PL, PT, SK) hebben beleid om het erkennen van professionele kwalificaties van ontheemden uit Oekraïne te vergemakkelijken.
- In **Nederland** zijn sommige gereguleerde beroepen opengesteld voor ontheemden uit Oekraïne die (nog) niet aan alle formele eisen voldoen. Tot die tijd bieden bedrijven extra supervisie.
- Estland staat de inzet van Oekraïens onderwijspersoneel toe voor ondersteunende werkzaamheden van docenten en scholen.
- In Oostenrijk geldt het bestaande beleid voor erkenning van de kwalificaties van asielzoekers ook voor ontheemden uit Oekraïne.
- In Frankrijk kunnen ontheemden uit Oekraïne hun kwalificaties gratis laten onderzoeken en erkennen. Hun aanvragen (en die van asielzoekers) worden met spoed behandeld.
- Sommige lidstaten hanteren een versimpelde procedure voor bepaalde beroepsgroepen, zoals medische beroepen (IT, LV, PL, SK), onderwijspersoneel (IE), en ingenieurs (PT).

Verminderen van mismatches in kwalificaties

Nederland en 15 andere landen (AT, BE, CZ, DE, EE, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, PL, PT, SK) geven prioriteit aan het faciliteren van ontheemden uit Oekraïne in het vinden van werk op het eigen opleidingsniveau. **Nederland** heeft hierbij bijvoorbeeld ingezet op initiatieven om werk in gereguleerde beroepen, zoals de kinderopvang, psychologie en het onderwijs, onder voorwaarden mogelijk te maken. Het Oostenrijkse UWV voert controles uit op de competenties en ondersteunt bij het samenstellen van een curriculum vitae. In Frankrijk kunnen ontheemden uit Oekraïne een analyse van hun individuele wensen en kwalificaties laten maken. De analyse gebeurt op basis van interviews en is bedoeld om te adviseren bij het betreden van de arbeidsmarkt.

Ongeveer een derde van de landen (BG, CY, EL, HR, HU, PT, SE, SK, RS) heeft geen gerichte maatregelen om ontheemden uit Oekraïne te faciliteren in het vinden van werk op het eigen opleidingsniveau. Slowakije en Zweden hebben wel beleid om de arbeidsmarktintegratie van ontheemden uit Oekraïne te bevorderen door het bieden van opleidingen onder werktijd (Slowakije) en maatregelen die door private partijen zijn genomen (Zweden).

Overige maatregelen

Verschillende lidstaten benoemen ook de volgende maatregelen om ontheemden uit Oekraïne te helpen bij het betreden van de arbeidsmarkt:

- het bieden van een (financiële) stimulans voor werk-

- gevers om ontheemden uit Oekraïne aan te nemen (BE, DE, EE, FI, FR, IE, LT, LV, NL, PL, PT, SK);
- het versimpelen van de bureaucratische processen (IE, PL);
- het verbeteren van de informatievoorziening (AT, BE, EE, FI, FR, IE, LV);
- * het aanbieden van stages om werkervaring op te doen (IT);
- het ontwikkelen van beleid specifiek gericht op vrouwen (AT, EL, FR, PL);
- het inrichten van samenwerkingsverbanden tussen autoriteiten, private partijen en ngo's (AT, BE, DE, EE, FR, HU, NL, PL, SE, SK).

4| Versterken van de zelfredzaamheid

Het doel van de integratie in de arbeidsmarkt is dat ontheemden uit Oekraïne zichzelf financieel kunnen onderhouden. Volgens de Richtlijn Tijdelijke Bescherming hebben ontheemden recht op financiële middelen om in hun levensonderhoud te voorzien. De lidstaten bepalen zelf hoe ze dit realiseren. Maatregelen om de zelfredzaamheid te vergroten kunnen worden onderverdeeld in overbruggingsmaatregelen en gerichte maatregelen voor ontheemden uit Oekraïne die niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Overbruggingsmaatregelen

Overbruggingsmaatregelen zijn maatregelen die de overgang faciliteren van financiële afhankelijkheid van de overheid naar arbeidsmarktintegratie en de daaruit voortvloeiende (financiële) zelfredzaamheid. In 9 lidstaten (BE, CZ, DE, EE, EL, FR, IE, LV, PT) zijn er algemene maatregelen die de overgang naar economische onafhankelijkheid van ontheemden uit Oekraïne ondersteunen.

- Oostenrijk en Portugal verminderen het leefgeld gefaseerd met het geld dat werkende ontheemden uit Oekraïne uit arbeid verdienen.
- Frankrijk en Oostenrijk bieden toegang tot huisvesting en gezondheidszorg. Oostenrijk plaatst hierbij de kant-

tekening dat het voor werkende ontheemden uit Oekraïne een uitdaging blijft om een geschikte woning te vinden als ze geen aanspraak meer maken op huisvesting via de overheid.

- In Tsjechië ontvangen ontheemden uit Oekraïne in de eerste 5 maanden een hogere financiële tegemoetkoming. Daarna vermindert de toelage, omdat zij dan financiële middelen uit arbeid kunnen verdienen.
- In Estland kunnen ontheemden uit Oekraïne een eenmalige huursubsidie krijgen om een huurovereenkomst af te kunnen sluiten.
- Letland kent financiële regelingen voor zelfstandigen.
- **Nederland** en 6 andere landen (BG, CY, EE, HU, LU, PL) hebben geen specifieke overbruggingsmaatregelen naast de al bestaande financiële hulpmiddelen, wel kent **Nederland** een soortgelijke constructie als Oostenrijk en Portugal waarbij leefgeld gefaseerd wordt afgebouwd wanneer er inkomen uit arbeid wordt gegenereerd. In **Nederland** wordt het afbouwen van het leefgeld niet beschouwd als overbruggingsmaatregel, maar wordt het afgebouwd omdat dit eerlijker wordt bevonden.

Maatregelen voor werkende ontheemden uit Oekraïne die niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien

De meeste lidstaten (BE, BG, CY, DE, EE, EL, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, PL, SK, SE; RS) hebben geen maatregelen voor deze specifieke groep. In Italië kunnen ontheemden uit Oekraïne, net als Italianen, aanspraak maken op een kinderbijslag-regeling. In **Nederland** zijn er geen extra maatregelen getroffen voor ontheemden uit Oekraïne die niet kunnen voorzien in hun levensonderhoud. Echter, ontheemden uit Oekraïne in **Nederland** kunnen, als zij voldoen aan de voorwaarden, wel in aanmerking komen voor toeslagen.

Meer lezen? Bekijk hier het volledige onderzoek.

[EMN Inform: Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine \(europa.eu\)](#).